

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston koulutuspoliittisen selonteon luonnoksesta. MaRa yhtyy selonteon lähtökohtapainotukseen, että Suomen menestys kansainvälisessä toimintaympäristössä vaatii jatkuvaa maamme koulutus- ja TKI-järjestelmästä huolehtimista. Siksi MaRa esittää, että selonteossa otettaisiin laajemmin kantaa Suomen menestymiseen/menestymättömyyteen kansainvälisissä vertailuissa ja tuotaisiin voimakkaammin esille tarvittavia toimenpiteitä. Selontekoon tulisi MaRan mielestä esimerkiksi lisätä perusopetukseen tavoitteita lukutaidon ohella myös luma-aineiden oppimistulosten kehittymiseen. Lukutaidon vahvistamista korostavia toimenpiteitä MaRa kiittää selonteossa, koska hyvä lukutaito edistää opiskelun kokonaismielekkyyttä ja luo oppilaille myös positiivista asennepohjaa jatkuvalla oppimiselle.

Digitalisaatio, kansainvälisyys ja yrittäjyys kannattaisi MaRan näkemyksen mukaan ottaa selonteossa rohkeammin, läpileikkaavasti ja innovatiivisesti huomioon. Monissa marata-liiketoiminnankin tehtävissä vaaditaan koko ajan korkeampaa digitaalista osaamista, ja alan kansainvälistyminen kiihtyy Suomessa. Siksi vahvan käytännön ja teoreettisen alakohtaisen osaamisen rinnalla tarvitaan kansainväliseen liiketoimintaan kykenevää yrittäjyys- ja johtamisosaamista. Suomi kehittyy yritysten avulla. Opiskelijoiden yrittäjyysvalmiuksia tuleekin lisätä yhä enenevässä määrin. Tämä ei MaRan näkökulmasta näy vielä riittävästi selonteossa.

Selonteossa on lähtökohtaisesti hyvin pyritty kuvaamaan koko koulutus- ja tutkimuskenttää. Valitettavasti jatkumo eri koulutusmuotojen välillä ei kuitenkaan näy selonteossa riittävästi. Kiitettävää on kuitenkin tavoite kehittää koko toista astetta tasapuolisemmin eli ottaa sekä ammatillisen koulutuksen että lukion laadun kehittäminen huomioon. Sen sijaan on harmillista, että hyvin keskeinen teema jatkuva oppiminen ei valmisteluaikeita näy vielä selontekoluonnoksessa, eikä näin ollen voida ottaa kantaa siihen, kuinka riittävästi jatkuva oppiminen on linkitetty raportin muihin osa-alueisiin. Tähän MaRa toivoo kiinnitettävän erityistä

huomiota selontekoa täydennettäessä. Lisäksi MaRa näkee keskeisenä, että selonteossa tuotaisiin voimakkaammin esille työn merkitystä oppimisen muotona.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa kiittää vision arvopohjaa. Tavoitetilassa korostuu hyvin koulutuksen ja tutkimuksen rooli osaamisen uudistajana. Myös työelämän tarpeet huomioidaan. Tiivis yhteistyö työelämän sekä koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden välillä on keskeistä. Kyseisen yhteistyön tavoitteellisuutta olisi kuitenkin syytä korostaa enemmän. Myös matkailu- ja ravintola-alan menestymiselle on keskeistä, että koulutusjärjestelmä tukee sekä koulutus- että työperäisen maahanmuuton kautta Suomeen saapuvia integroitumaan työelämään ja muuhun yhteiskuntaan.

MaRa korostaa, että vähintään 50 prosenttia nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulun

-tavoite ei saa johtaa ilmiöön, jossa vain korkeakoulutettuja arvostetaan yhteiskunnassamme. MaRa odottaa selonteolta vahvempaa näkymää osaamisen monipuoliselle tunnistamiselle, tunnustamiselle ja arvostamiselle, mukaan lukien kädentaitojen ymmärtäminen koulutuksessa korkealaatuisena osaamisena. MaRa näkisi mielekkäänä, jos laajan vision ohella tavoitetila kyettäisiin tiivistämään yhteen innostavaan kaikkia teemoja yhdistävään johtoaajatukseen.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Matkailu- ja Ravintolapalvelut kiittää selonteon tavoitetta parantaa lasten ja nuorten hyvinvointia. Toimenpiteistä jää kuitenkin uupumaan tärkeät toimenpiteet yksinäisyyden torjumiseksi ja tilanteisiin, joissa tapahtuu kiusaamista. Selonteko tuo vain esille yksinäisyyden erittäin vakavan ongelman yläkoululaisten keskuudessa ja kiusaamisen ehkäisemiseen liittyvien toimenpiteiden tärkeyden. MaRa haluaa tässä yhteydessä tuoda esille myös yhteiskunnassa enenevässä määrin ilmenevät nuorten ja nuorten aikuisten sekä henkiseen että fyysiseen terveydentilaan liittyvät ongelmat, mikä näkyy muun muassa uupumisen ja mielenterveyshäiriöiden lisääntymisenä. MaRa korostaa, että näihin ongelmiin olisi hyvä saada selonteossa konkreettisia parannustoimenpiteitä lisää. Kaikkien oppijoiden hyvinvointi on tärkeää myös suomalaiselle työelämälle.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Muun muassa kohtaanto-ongelmien poistamiseksi selonteossa esitetään toimenpiteeksi toisen asteen koulutuksen järjestäjien syvempää kumppanuutta yritysten kanssa. Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa kannattaa voimakkaasti kyseisen yhteistyön tiivistämistä, jotta työelämän muutoksiin pystytään vastaamaan. MaRa toteaa, että selonteon toimenpiteissä esitetty perustelu ”Yhteistyöllä luodaan mahdollisuuksia työpaikalla tapahtuvaan opiskeluun” on lähtökohtaisesti hyvä, mutta vaatii ehdottomasti koulutuksenjärjestäjiltä riittävästi ohjauksen resurssointia työpaikalle asti. Esimerkiksi marata-alalla suurin osa yrityksistä on pk- ja mikroyrityksiä, joille ei voi säilyttää työpaikalla tapahtuvan oppimisen työnohjausta ilman koulutuksenjärjestäjän puolelta tapahtuvaa vahvaa resurssointia.

Selonteossa korostetaan, että toisen asteen koulutuksessa on varmistuttava siitä, että kaikilla on edellytykset riittävään tukeen ja opinnoissa menestymiseen. MaRa kannustaa lisäämään tähän listaan edellytykset työelämässä pärjäämiseen. Toimenpiteissä selonteko esittää luotavaksi eri alojen yhteisiä osaamiskokonaisuuksia työelämän tarpeisiin vastaamiseksi. MaRa ehdottaa tällaiseksi

kokonaisuudeksi työelämän ja työllistymisen taitoja, mikä voisi sisältää muun muassa työelämän pelisääntöjen sisäistämistä ja nykyaikaiseen työnhakemiseen liittyvän osaamisen kehittymistä.

Selonteossa koulutuksen vaikuttavuutta ja laatua suunnitellaan edistettäväksi muun muassa digitaalisten palvelujen kautta. MaRa tukee tätä näkökulmaa ja kannustaa digitaalisten palvelujen toteuttamista ehdotettujen suomen ja ruotsin kielen ohella myös englanniksi. Lisäksi MaRa kannattaa nykyistä laajempaa englanninkielistä tutkintotarjontaa ammatilliseen koulutukseen. Suomen tai ruotsin kielen taito on kiistatta esimerkiksi maahanmuuttajien sopeuttamista vauhdittava tekijä. Englanninkieliseen ammatilliseen tutkintokoulutukseen on täten tärkeää sisällyttää tehostettua suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetusta.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa kiittää selontekoa toimialanäkemyksen ja alueen elinkeinorakenteen sisällyttämisestä sekä niihin toiminnallisiin että organisatorisiin ratkaisuihin, joita jatkossa suunnitellaan ja toteutetaan toiselle asteelle.

Selonteossa tulee ilmi, että toiselta asteelta jatko-opintoihin siirtyminen on edelleen paljolti kiinni siitä, onko nuorella taustallaan ylioppilastutkinto vai ammatillinen tutkinto. Ammatillisen koulutuksen reformin myötä ammatillisissa perustutkinnoissa on jo valinnaisissa tutkinnon osissa (75 osp) opiskelijan mahdollista valita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja 1–25 osaamispistettä ja korkeakouluopintoja 5–15 osaamispistettä. Näitä määriä voisi MaRan näkökulmasta jopa lisätä tai ainakin tehostaa kyseisten mahdollisuuksien markkinointia opiskelijoille. Lisäksi kyseisiä valinnaisia opintoja olisi syytä tarjota digitaalisesti, jolloin niiden saavutettavuus paranisi. Pakollisten yhteisten tutkinnon osien osuutta ammatillisissa perustutkinnoissa ei kuitenkaan tule lisätä. Ammatillinen koulutus ei palvele vain nuorten opiskelua tai jatko-opintomahdollisuuksia. Myös aikuisten opiskelijoiden tarpeet tulee huomioida, sillä ammatillinen koulutus on yli 25-vuotiaiden ammatillisen kehittämisen tärkeä väylä. Sen sijaan korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen yhteistyötä polkuopintojen tarjoamisessa ammatillista perustutkintoa suorittaville kannattaisi MaRan mukaan edelleen lisätä.

Erityisesti MaRa kiittää pyrkimystä vähentää ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen eroihin perustuvien mielikuvien vaikutusta tehtäessä valintaa näiden koulutusten välillä. Toisen asteen koulutukseen tulee suhtautua yhteiskunnassa tasa-arvoisesti: ammatillinen toisen asteen tutkinto on yhtä hyvä kuin lukio-opinnot. Ammatillisen koulutuksen osalta on tärkeää saada valtion rahoitus turvattua niin, että koulutuksen laatua pystytään kehittämään ja imagoa parantamaan.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa kannattaa tavoitetta, että vuonna 2030 vähintään 50 % nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon. Kaiken kaikkiaan Suomessa korkeaa osaamista ei tulisi kuitenkaan MaRan mukaan määritellä niin, että se on yhtä kuin korkeakoulutasoinen osaaminen. Yhteiskunnassa on tärkeää huomioida ja korostaa, että esimerkiksi kädentaitojen osaaminen on myös huippuosaamista.

Niin ikään MaRa kannattaa avoimen väylän kehittämistä ja korkeakoulukentän yhteisen digivision vahvaa toteuttamista. Selonteossa tuodaan ilmi tarve tavoiteajassa suoritetuille tutkinnoille. Tähän ei kuitenkaan kohdenneta mitään toimenpiteitä. MaRa näkee yhtenä toimenpidekokonaisuutena korkeakoulujen AHOT/validointi-prosessien tehostamisen ja työn vahvemman opinnollistamisen. Lisäksi tulisi varmistaa, että opiskelijoiden oppimisvalmiudet ovat riittävät. Niinpä alakoulusta lähtien tulee taata oppilaitoksille riittävät resurssit huolehtia erilaisista oppijoista.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

-

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRan mielestä on kiitettävää, että selontekoon on sisällytetty oma luku opetus-, ohjaus- ja muulle henkilöstölle. Kuten yritysten uudistumisessa ja kehittämisessä merkittävin tekijä on ihmisillä ja heidän osaamisellaan, samoin on koulutusorganisaatioiden osalta. Kasvatus- ja opetusalan koulutuksen kehittämisen toimenpiteisiin sisällytetään hyvin ohjausosaamisen, digipedagogiikan, kulttuuritietoisuuden ja erityisopetuksen osa-alueet. MaRa esittää, että tähän lisättäisiin vielä yhteistyötaidot yritysten ja muiden sidosryhmien kanssa.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa kiittää selontekoa maahanmuuttajataustaisten oppijoiden kielitaidon kehittämiseen suunnitelluista kohdennetuista toimenpiteistä aina varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. MaRa esittää, että tarvetta on lisäksi helposti saatavissa olevalle kielikoulutuksen muodolle etenkin tilanteisiin, joissa työhön sopiva ja motivoitunut tarvitsee tukea suomen/ruotsin vahvistamiseen. Kielitaidon kehittämiseen työn ohessa olisikin tärkeää saada koulutusjärjestelmästä apua ottaen huomioon, että kansalliskielten opetus ylittää työnantajan normaalin työhön perehdytysvelvollisuuden.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa näkee tilannekuvassa tärkeänä niin sanottujen megatrendien huomioimisen. Työn murros on tältä osin yksi keskeisistä asioista. Kuten selonteossa todetaan työn muutokset ja muutosvauhti totisesti haastavat koko koulutusjärjestelmän tutkintojärjestelmästä, tutkinnoista ja tutkintojen muodostumisesta opetussuunnitelmiin, oppimisympäristöihin, oppimisen muotoihin ja opettajuuteen. Selonteon tämä tärkeä huomio voisi MaRan mielestä näkyä selonteon muissa osioissa – etenkin toimenpiteissä – kirkkaammin kuin nyt. Lisäksi MaRa toivoo selonteolta globalisaatio-muutostekijän voimakkaampaa läpileikkaavaa huomiointia, mukaan lukien englannin kielen vahvempi näkyminen läpi koulutusjärjestelmän. MaRa kiittää selontekoa näkemyksestä, että kestävän kehityksen teemat tulee huomioida kaikilla koulutusasteilla.

Halmetoja Minna

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry - Minna Halmetoja